

Majetková a hospodářská kriminalita

přednáška 3

Trestný čin

§ 13 tr. zákoníku:

(1) Trestným činem je **protiprávní čin**, který **trestní zákon** označuje za **trestný** a který **vykazuje znaky** uvedené v takovém zákoně.

(2) K trestní odpovědnosti za trestný čin je třeba **úmyslného zavinění**, **nestanoví-li** trestní zákon **výslovně**, že **postačí zavinění z nedbalosti**.

Trestné činy se dělí:

- **Přečiny** (všechny nedbalostní trestné činy a úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let)
- **Zločiny** (všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny)
- **Zvlášť závažné zločiny** (úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let)

Provinění: - jedná se o skutek spáchaný mladistvým

Trestný čin

Atributy trestného činu:

- Protiprávnost:

- jde o **jednání v rozporu** s právní normou
- protiprávnost se zkoumá vzhledem k celému právnímu řádu ČR (nemůže být např. ve správním právu dovolené jednání, které je trestné podle TrZ)

- Znaký uvedené v zákoně:

- **Obecné** (věk 15, přičetnost)
- **Typové** (znaky **skutkové podstaty** – charakterizují objekt, objektivní stránku, subjekt, subjektivní stránku)

Skutková podstata trestného činu

Skutková podstata:

- jeden z formálních znaků spáchání TČ či provinění
- **souhrn znaků**, které **určují** jednotlivé **druhy trestných činů** a odlišují je navzájem
- **definuje** určité **jednání**
- naprosto **zřejmý** a **pevně daný výčet jednání a znaků**
- **vymezuje hranice** co je již trestné a co nikoliv

Znaky skutkové podstaty:

- **Obligatorní** (u **každé skutkové podstaty TČ**, i když nejsou vždy výslovně vyjádřeny **pokud nemá čin všechny tyto znaky, není tu ani skutková podstata trestného činu**)
- **Fakultativní** (znaky, které nemusí být u všech skutkových podstat)

Skutková podstata trestného činu

Obligatorní znaky skutkové podstaty:

- **Objekt** (společenské hodnoty a zájmy, **zájem chráněný zákonem**, např. život, zdraví, majetek...)
- **Objektivní stránka** (**jednání, následek a příčinný vztah** mezi jednáním a následkem)
- **Pachatel/subjekt** (obecně **kdokoliv**, ale mohou být omezení – např. úřední osoba, voják, matka...)
- **Subjektivní stránka** (vnitřní, psychický **vztah pachatele k protiprávnímu jednání, obligatorně „povinně“ zavinění**)

Fakultativní znaky skutkové podstaty:

- **nemusí** být u **všech skutkových podstat stejné**, např. určité místo, způsob spáchání...)
- **pokud** je již **zákon** jednou **stanoví**, že např. daný čin musí být spáchán v určité době (např. za válečného stavu), určitým prostředkem (např. se zbraní) atd., **pak musí být tento znak splněn**, aby byla naplněna skutková podstata daného TČ

Skutková podstata trestného činu

Třídění skutkových podstat dle závažnosti TČ:

- **Základní** - **uvádějí znaky trestného činu** a jsou zpravidla v **prvních odstavcích** daného § TČ)
- **Kvalifikované** - tvoří je znaky základní skutkové podstaty a **nějaký další znak**
  - dodatečný znak **ukazuje na vyšší nebezpečnost** a **škodlivost** jednání, např. způsobení značné škody, spáchání činu se zbraní, atd. ...
  - jsou spojeny s **vyšší trestní sazbou** než jakou má základní skutková podstata
- **Privilegované** - charakterizují TČ **menší závažnosti** než základní skutkové podstaty
  - jsou zde **okolnosti**, které **snižují nebezpečnost** činu pro společnost
  - jen ojedinele a jsou spojeny s **nižší trestní sazbou** než má základní skutková podstata
  - např. vražda novorozeného dítěte matkou je privilegovanou skutkovou podstatou k vraždě

Zavinění

§ 15 tr. zákoníku, úmysl:

(1) Trestný čin je spáchán úmyslně, jestliže pachatel:

*a) chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně **porušit** nebo **ohrozit zájem chráněný** takovým zákonem, nebo*

*b) věděl, že **svým jednáním může** takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím **srozuměn**.*

*(2) **Srozuměním** se rozumí i smíření pachatele s tím, že způsobem uvedeným v trestním zákoně může porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem.*

Komentář: např. zda byl pachatel při útoku **srozuměn** se smrtí poškozeného (nepřímý úmysl), lze dovodit z **povahy nástroje** použitého k útoku, ze **způsobu použití** takového nástroje, z **intenzity útoku** (fyzické síly vyvinuté pachatelem) a z **míst zásahu na těle** poškozeného (např. zda byl útok veden proti místům, kde jsou uloženy orgány důležité pro život člověka či zda byl útok veden takovým způsobem, že poškozenému mohlo být způsobeno ještě jiné poranění, než ke kterému došlo). Aby šlo dovodit alespoň srozumění pachatele s usmrcením poškozeného, musí být uvedené objektivní okolnosti **logicky provázány s okolnostmi subjektivní povahy**, jakými jsou pohnutka činu a osobní vlastnosti pachatele.

Zavinění

§ 15 tr. zákoníku, úmysl:

Příklady:

Úmysl přímý: pachatel si opatří zbraň, ví že výstřelem na osobu ji může usmrtit a toto usmrcení také chce způsobit

Úmysl nepřímý: lupič dá poškozenému roubík, vidí že se jím dusí, ale předtím než odejde, neudělá nic proto, aby se tak nestalo, neměl tedy přímo úmysl jej usmrtit, ale zjevně byl srozuměn s tím, že se tak může stát

Zavinění

§ 16 tr. zákoníku, nedbalost:

*(1) Trestný čin je spáchán z **nedbalosti**, jestliže pachatel*

*a) věděl, že může způsobem uvedeným v trestním zákoně **porušit** nebo **ohrozit zájem chráněný takovým zákonem**, ale bez přiměřených důvodů **spoléhal**, že takové **porušení** nebo **ohrožení nezpůsobí**, nebo*

*b) nevěděl, že svým jednáním může takové **porušení** nebo **ohrožení způsobit**, ač o tom **vzhledem k okolnostem a k svým osobním poměrům vědět měl a mohl**.*

*(2) Trestný čin je spáchán z **hrubé nedbalosti**, jestliže přístup pachatele k požadavku náležité opatrnosti svědčí o **zřejmé bezohlednosti** pachatele k zájmům chráněným trestním zákonem.*

Komentář: Nedbalost rozlišuje trestní zákoník na **vědomou a nevědomou**. Obě tyto formy nedbalosti vymezuje pomocí složky **vědění**, tedy složky intelektuální. Ta buď je dána - to u vědomé nedbalosti - anebo dána není - to u nevědomé nedbalosti. Tím jsou tyto formy nedbalosti vzájemně odlišeny. Oproti tomu společný základ mají v tom, že u nich **chybí volní složka**. U pachatele **není vůle** spáchat trestný čin, byť jeho jednání samo o sobě je i v tomto případě aktem vůle, ovšem vůle směřující k cíli nezávadnému z hlediska trestního práva. Tím se nedbalost liší od úmyslu, u něhož je tato vůle vždy - i když v různé míře - přítomna.

Zavinění

§ 16 tr. zákoníku, nedbalost:

Příklady:

Nedbalost vědomá: lupič vidí, že poškozený s roubíkem v puse chroptí a může se udusit, a za tím účelem tedy roubík poškozenému sundá, spoléhaje na to, že ho osvobodí po příchodu domů manželka, ta ale byla tou dobou zrovna odjetá na měsíc na pracovní cestě a oběť zemřela v důsledku hladu a žízně

Nedbalost nevědomá: (typicky odborné profese, projektanti, lékaři atd..) - nebudou sledovat postup medicíny, informace o lécích, léčebných postupech apod. a v důsledku toho budou léčit nesprávně, nebo řidič bude vědět že je ospalý, unavený, ale přesto usedne za volant a způsobí ublížení na zdraví

Vývojová stádia trestné činnosti

Základem trestní odpovědnosti v tr. právu je především dokonaný trestný čin, pro společnost jsou nebezpečná i jednání, která předcházejí dokonání trestného činu

Vývojová stadia:

- **Příprava k trestnému činu** (jednání, které záleží v úmyslném vytváření podmínek pro spáchání zvláště závažného zločinu, nebo pokud je příprava uvedena v tr. zákoníku)
- **Pokus trestného činu** (jednání, které bezprostředně směřuje k dokonání trestného činu a jehož se pachatel dopustil v úmyslu trestný čin spáchat, je pokusem trestného činu, jestliže k dokonání trestného činu nedošlo. Pokus tr. činu je trestný podle trestní sazby stanovené na dokonaný tr. čin)
- **Dokonaný trestný čin** (nejzávažnější vývojové stadium tr. činu, došlo k naplnění všech znaků skutkové podstaty tr. činu. Např. tr. čin loupeže je dokonán již použitím násilí či pohrůžky bezprostředního násilí proti jinému v úmyslu zmocnit se cizí věci)

Pachatel, spolupachatel, účastník

Trestnou součinností rozumíme případy, kdy se páčání trestného činu účastní více pachatelů, nebo vedle pachatele i jiné osoby zejména tím, že tr. čin pachatele úmyslně vyvolávají nebo spáchání tr. činu usnadňují nebo pachatelům tr. činu usnadňují uniknout tr. stíhání.

§ 22 tr. zákoníku, Pachatel:

*(1) Pachatelem trestného činu je, **kdo svým jednáním** naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná.*

*(2) Pachatelem trestného činu je **i ten, kdo** k provedení činu **užil jiné osoby**, která není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně. Pachatelem trestného činu je **i ten, kdo** k provedení činu **užil takové osoby, která nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem**; v těchto případech není vyloučena trestní odpovědnost takové osoby za jiný trestný čin, který tímto jednáním spáchala.*

§ 23 tr. zákoníku, Spolupachatel:

*Byl-li trestný čin spáchán **úmyslným společným jednáním dvou nebo více osob**, odpovídá každá z nich, jako by trestný čin spáchala sama (spolupachatelé).*

Pachatel, spolupachatel, účastník

§ 24 tr. zákoníku, Účastník:

(1) Účastníkem na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu je, **kdo úmyslně**

a) spáchání trestného činu **zosnoval** nebo **řídil (organizátor)**,

b) **vzbudil v jiném rozhodnutí** spáchat trestný čin (**návodce**), nebo

c) **umožnil** nebo **usnadnil jinému spáchání** trestného činu, zejména opatřením prostředků, odstraněním překážek, vylákáním poškozeného na místo činu, hlídáním při činu, radou, utvrzováním v předsevzetí nebo slibem přispět po trestném činu (**pomocník**).

(2) Na trestní odpovědnost a trestnost účastníka se užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného.

(3) Trestní odpovědnost účastníka zaniká, jestliže dobrovolně upustil od dalšího účastenství na trestném činu a

a) odstranil nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství, nebo

b) učinil o účastenství na trestném činu oznámení v době, kdy nebezpečí, které vzniklo zájmu chráněnému trestním zákonem z podniknutého účastenství, mohlo být ještě odstraněno; oznámení je nutno učinit státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu, voják může místo toho učinit oznámení nadřízenému.

(4) Je-li na činu zúčastněno více osob, nebrání zániku trestní odpovědnosti účastníka, který takto jednal, je-li čin spáchán ostatními pachateli nezávisle na jeho dřívějším přispění k činu nebo přes jeho včasné oznámení.

(5) Ustanovení odstavců 3 a 4 se nevztahuje na trestní odpovědnost účastníka za jiný trestný čin, který již jednáním uvedeným v odstavci 1 spáchal

Okolnosti ovlivňující přípustnost tr. stíhání

§ 25 tr. zákoníku, Věk:

*Kdo v době spáchání činu nedovršíl **patnáctý** rok svého věku, není trestně odpovědný.*

§ 26 tr. zákoníku, Nepříčetnost:

*Kdo pro **duševní poruchu** v době spáchání činu **nemohl rozpoznat** jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání, není za tento čin trestně odpovědný.*

Okolnosti vylučující protiprávnost činu

§ 28 tr. zákoníku, Krajní nouze:

(1) *Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem.*

(2) *Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet.*

§ 29 tr. zákoníku, Nutná obrana:

(1) *Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem.*

(2) *Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku.*

Dále také:

- § 30 tr. zákoníku, Svolení poškozeného
- § 31 tr. zákoníku, Přípustné riziko
- § 32 tr. zákoníku, Oprávněné použití zbraně

Promlčení trestní odpovědnosti

§ 34 tr. zákoníku, Promlčecí doba:

(1) Trestní odpovědnost za trestný čin zaniká uplynutím promlčecí doby, jež činí

*a) **dvacet let**, jde-li o trestný čin, za který trestní zákon dovoluje uložení výjimečného trestu, a trestný čin spáchaný při vypracování nebo při schvalování privatizačního projektu podle jiného právního předpisu,*

*b) **patnáct let**, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně deset let,*

*c) **deset let**, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně pět let,*

*d) **pět let**, činí-li horní hranice trestní sazby odnětí svobody nejméně tři léta,*

*e) **tři léta** u ostatních trestných činů.*

*(2) Promlčecí doba **počíná běžet** u trestných činů, u nichž je znakem účinek anebo u nichž je účinek znakem kvalifikované skutkové podstaty, **od okamžiku**, kdy takový **účinek nastal**; u ostatních trestných činů počíná běžet promlčecí doba **od ukončení jednání**. Účastníkovi počíná běžet promlčecí doba od ukončení činu hlavního pachatele.*

Promlčení trestní odpovědnosti

§ 34 tr. zákoníku, Promlčecí doba:

(3) Do promlčecí doby se nezapočítává

*a) doba, po kterou **nebylo možno** pachatele postavit před soud **pro zákonnou překážku**,*

*b) doba, po kterou **bylo trestní stíhání přerušeno**,*

*c) doba, po kterou **oběť** trestného činu obchodování s lidmi (§ 168) nebo některého trestného činu uvedeného v hlavě třetí zvláštní části tohoto zákona o trestných činech proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti **byla mladší osmnácti let**,*

*d) **zkušební doba** podmíněného zastavení trestního stíhání nebo podmíněného odložení podání návrhu na potrestání,*

e) doba, po kterou nebylo možné pachatele v České republice trestně stíhat, jde-li o čin, jehož trestnost se posuzuje podle zákona České republiky na základě § 8 odst. 1,

f) doba od vydání příkazu k zadržení do jeho odvolání nebo do pozbytí jeho platnosti z jiného důvodu,

g) doba, po kterou bylo dočasně upuštěno od některých úkonů trestního řízení podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních,

h) doba, po kterou bylo trestní stíhání dočasně odloženo.

Promlčení trestní odpovědnosti

§ 34 tr. zákoníku, Promlčecí doba:

(4) Promlčecí doba se přerušuje

a) zahájením trestního stíhání pro trestný čin, o jehož promlčení jde, jakož i po něm následujícím vzetím do vazby, vydáním příkazu k zatčení, podáním žádosti o zajištění vyžádání osoby z cizího státu, vydáním evropského zatýkacího rozkazu, podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, návrhu na potrestání, vyhlášením odsuzujícího rozsudku pro tento trestný čin nebo doručením trestního příkazu pro takový trestný čin obviněnému, nebo

b) spáchal-li pachatel v promlčecí době trestný čin nový, na který trestní zákon stanoví trest stejný nebo přísnější.

(5) Přerušením promlčecí doby počíná promlčecí doba nová.